

Un nou azimut în lupta împotriva evaziunii fiscale. Recuperarea prejudiciului

Evaziunea fiscală, ca fenomen, este prezentă în toată lumea, indiferent ca vorbim despre țări „civilizate” sau în curs de dezvoltare, fiind una dintre cele mai răspândite și cunoscute forme de infracționalitate economică, care conturează o parte semnificativă din economia informală.

România nu face excepție de la această realitate, ocupând, potrivit unui raport dat publicității de Fondul Monetar Internațional în anul 2018¹, un loc fruntaș² în ierarhia economiilor subterane de la nivelul Uniunii Europene, cu o cota de 26.3% din produsul intern brut al țării noastre, corespunzător anului 2016.

În acest context, un efort semnificativ este alocat de toate statele în lupta împotriva evaziunii fiscale, care reprezintă o constantă în epoca modernă, fiind chiar accentuată pe măsura declanșării unor „scandaluri” publice cu efecte globale, de tipul Panama ori Paradise Papers.

Și în ceea ce privește creșterea intensității luptei împotriva evaziunii fiscale, se poate spune că România a ținut pasul cu „plutonul”, legiuitorul român arătându-și puterea de adaptare la curentul global, împins desigur și de o nevoie crescândă de colectare a veniturilor la bugetul de stat, prin înasprirea³ sancțiunilor penale în materie de infracțiuni de evaziune fiscală, care în prezent pot ajunge la limita de 15 ani închisoare (dacă prejudiciul cauzat depășește echivalentul a 500.000 euro) și chiar să o depășească în anumite circumstanțe.

Cu toate acestea, deși s-ar fi putut presupune că majorarea limitelor de pedeapsă pentru infracțiunile de evaziune fiscală ar putea atrage după sine și o reducere a fenomenului evazionist din România, lucrurile nu au stat întocmai, nefiind înregistrată vreo scădere considerabilă (sau macar o simplă scădere) a economiei subterane, poate chiar dimpotrivă, conform susținerilor ministrului de finanțe român de la începutul anului 2020, potrivit căruia evaziunea fiscală ar fi ajuns o problemă de securitate națională⁴.

Mai mult decât atât, aplicarea pedepselor în limite mai mari nu a putut conduce nici la o mai bună colectare a veniturilor la bugetul de stat, recuperarea prejudiciilor cauzate prin infracțiuni de evaziune fiscală rămânând cel puțin la fel de anevoioasă.

În fața acestor realități, la finalul anului 2020, Camera Deputaților a adoptat un proiect de lege⁵ (inițiat încă de la finalul anului 2017) privind modificarea și completarea Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

Proiectul de lege adoptat prevede, între altele, *revenirea la forma legislativă anterioară modificării legii din data de 01.02.2014* (odată cu

intrarea în vigoare a noilor coduri în materie penală), care prevedea posibilitatea aplicării pedepsei amenzii persoanelor inculcate pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală dacă întinderea prejudiciului nu depășește suma de 100.000 de euro, iar acestea îl achită integral. În cazul în care valoarea prejudiciului cauzat și recuperat nu ar depăși suma de 50.000 de euro, conform proiectului de lege se va aplica, în toate cazurile, pedeapsa amenzii.

De departe însă cea mai importantă modificare pe care Proiectul de lege adoptat o aduce este reprezentată de *introducerea unei cauze de nepedepsire*, potrivit căreia fapta nu s-ar mai pedepsi dacă prejudiciul cauzat prin comiterea acesteia, majorat cu o cota de 20%, la care se adaugă accesoriile aferente, ar fi recuperat integral mai înainte de pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive.

CUI PROFITĂ ACEASTĂ MODIFICARE?

Numeroase voci s-au exprimat deja ca proiectul de lege ar fi menit să profite unor categorii țintite de persoane, care s-ar afla în prezent în conflict cu dispozițiile Legii nr. 241/2005 și pe care cauza de nepedepsire amintită mai sus i-ar ajuta să scape cu „*basma curată*”. Fără a emite pretenții de cunoaștere a cauzei acestor resorturi, putem totuși observa că o atare „*basma*” ar putea deveni într-adevăr „*curată*”, fiind însă și „*costisitoare*”, în condițiile în care s-ar putea concretiza doar ca urmare a plății întregului prejudiciu avansat de organele statului, suplimentat cu 20% precum și cu dobânzile și penalitățile calculate la zi.

Privind lucrurile însă și dintr-o perspectivă financiară, avantajele unei asemenea modificări par a fi nete, știute fiind dificultățile întâmpinate de autoritățile statului în procesul de recuperare a creanțelor provenite din infracțiuni de evaziune fiscală. În acest context, acoperirea integrală în mod voluntar a prejudiciului, la care se adaugă o cota de 20%, împreună și cu accesoriile calculate la zi, pare a fi salutară.

Totodată, în urma acestei modificări, de câștigat ar putea avea și Ministerul Justiției, întrucât uzitarea de către persoanele acuzate a noilor dispoziții legale ar putea conduce la reducerea cheltuielilor cu procesele penale privind infracțiunile de evaziune fiscală și, în mod natural, la amortizarea presiunii puse pe bugetul ministerului. În același timp, în raport de volumul ridicat de cauze penale cu acest specific, modificarea preconizată ar putea contribui la degrevarea atât a instanțelor de judecată, cât și a organelor de urmărire penală, în condițiile în care noua lege prevede posibilitatea acoperirii prejudiciului inclusiv în faza urmăririi penale. Nu în ultimul rând, modificarea legislativă ar putea constitui un element salutar și în ceea ce privește optimizarea fenomenului supra-aglomerării din penitenciare și centrele de detenție.

LEGISLAȚIA ALTOR STATE

Mai trebuie spus că această inițiativă legislativă nu reprezintă nici o noutate absolută, dar nici un precedent internațional, în condițiile în care strategii similare de recuperare a sumelor rezultate din pagubirea bugetului național prin fapte de evaziune fiscală sunt întâlnite și în legislația altor state, exemple potrivite în acest sens putând fi

• legislația spaniolă, care reglementează o cauză de nepedepsire în situația „*recunoașterii integrale și achitării datoriei fiscale înainte notificării de către administrația fiscală*”⁶ sau

• legislația italiană⁷ care reglementează o cauză de nepedepsire în situația anumitor infracțiuni considerate minore⁸ (care au un grad ridicat de corespondență cu faptele care intra sub incidența Legii nr. 241/2005 în România), cu condiția ca prejudiciul să fie acoperit integral înainte de începerea dezbaterilor în prima instanță.

O PERSPECTIVĂ ÎNDEPĂRTATĂ A INTRĂRII ÎN VIGOARE

Deși proiectul de lege a fost adoptat de Camera Deputaților, în calitate de for decizional și a fost trimis spre promulgare către Președintele României, schimbarea strategiei privind combaterea evaziunii fiscale nu pare a fi agreată la nivelul celorlalte puteri ale statului, în condițiile în care Guvernul României și Înalta Curte de Casație și Justiție, au formulat *a priori* obiecții de neconstituționalitate a legii, la fel procedând și Avocatul Poporului, toate acestea vizând, în esență, o lipsă de claritate, precizie și previzibilitate a noilor dispoziții legale și sugerând o voință comună de a împiedica modificarea politicii penale în materie de evaziune fiscală.

În urma cu o săptămână, analizând obiecțiile de constituționalitate cu care a fost sesizată, Curtea Constituțională a constatat, este drept, în majoritate, ca dispozițiile proiectului de lege de modificare a Legii nr. 241/2005 sunt constituționale în raport cu criticile formulate, și, astfel, a dispus respingerea obiecțiilor.

În economia întregului proces legislativ de modificare a legii evaziunii fiscale, ceea ce transpare cu evidența până la acest moment este *inexistența unei voințe comune statale* în ceea ce privește strategia care trebuie adoptată în vederea combaterii evaziunii fiscale, alte aspecte urmând a fi lamurite cel mai probabil o dată cu publicarea deciziei motivate a Curții Constituționale.

În orice caz, având în vedere că decizia Curții Constituționale este definitivă și general obligatorie, procesul legislativ își va continua parcursul, următoarea oprire fiind la Președintele României, care are, potrivit prerogativelor constituționale, posibilitatea de a cere Parlamentului o singură dată reexaminarea legii.

Rămâne de văzut cum va asigura Președintele României, în acest context, echilibrul între puterile statului, o rezoluție pe acest subiect urmând să intervină, cel mai probabil, tot după publicarea în Monitorul Oficial al României a deciziei Curții Constituționale.

ÎN LOC DE CONCLUZII

Într-adevăr, în actualul context social criminalitatea economică este privită de către colectivitate cu un sentiment aparte de ostilitate, însă, în același timp, realitatea obiectivă este că pedepsele mari cu închisoare: nu rezolvă problema recuperării prejudiciilor rezultate din criminalitatea economică. Fenomenul evaziunii fiscale lipsește anual bugetul de stat de sume considerabile, punând o amprentă negativă asupra deficitului bugetar și afectând stabilitatea economică a țării.

Cert este că, într-o formă sau alta, politica actuală a statului privind recuperarea prejudiciilor rezultate din fapte de evaziune fiscală trebuie fundamental regândită pentru a-și crește eficiența.

1. Leandro Medina, Friedrich Schneider, *Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?*, IMF Working Paper 2018, pag. 18.

2. *Al patrulea, dupa Bulgaria, Turcia si Croatia.*
3. *Printr-o modificare adusa la 01.02.2014 Legii evaziunii fiscale nr. 241/2005.*
4. *“Din punctul meu de vedere evaziunea fiscala a ajuns o problema de securitate naționala. Chiar la început de an voi introduce în CSAT materialele necesare pentru aprobarea strategiei de informatizare a ANAF și MFP ca obiectiv de importanța naționala. Concomitent voi face toate demersurile ca începând din acest an ANAF sa efectueze cel mult un control complex pe an la companiile din România, indiferent de marimea lor. (Excepție fac cazurile de flagrant/sesizari)”.*
5. *PL-x nr. 354/2018*
6. *Potrivit art. 305 ind. 2 din Codul Penal Spaniol, antrenarea raspunderii penale pentru savârșirea infracțiunii de evaziune fiscala poate interveni doar daca prejudiciul produs statului depășește suma de 120.000 de euro, iar contribuabilul nu va fi sancționat în situația în care acesta procedeaza la recunoașterea integrala și achitarea datoriei fiscale înainte sa fie notificat de administrația fiscala cu privire la inițierea acțiunilor de verificare sau investigatie împotriva sa ori, în cazul în care asemenea acțiuni nu au loc, înainte ca procuratura, reprezentantul legal al statului sau cel regional ori local, formuleaza plângere sau denunț împotriva acestuia sau, înainte ca procuratura sau instanța realizeaza acțiuni care îi permit cunoașterea formala a începerii demersului.*
7. *Decretul legislativ nr. 74/2000.*
8. *Declarația necredincioasa și omisiva, declarația falsa, neplata taxelor ori a TVA-ului, compensarea fara drept.*